

ALEN ŽUNIĆ

BORIS MAGAŠ / SPORTSKA ARHITEKTURA

ARIANA ŠTULHOFER, HRVOJE VUKIĆ

BORIS MAGAŠ / SPORTS ARCHITECTURE

ARIANA ŠTULHOFER, HRVOJE VUKIĆ

The exceptional oeuvre of the architect Boris Magaš has never been systematically exhibited nor presented in any comprehensive monograph. However, the book that has been published recently testifies to the original intention of its authors Ariana Štulhofer and Hrvoje Vukić: to write the first complete publication dedicated to the most memorable segment of Magaš's architecture. They presented 13 major projects in the area of sports architecture in chronological sequence. Magaš's favourite theme was obviously the architecture of the stadia ranging from his world-famous seminal project in Split to his unbuilt projects in Zagreb, Rijeka and Dubrovnik (along with just one swimming pool). Special emphasis is given to Poljud Stadium with an in-depth and systematic analysis of the events surrounding this project that ranks as Magaš's most impressive achievement in the area of his sports realizations. Parts of the book are dedicated to a contextual and critical evaluation of Magaš's oeuvre showing a line of major influences with special reference to his professor and mentor Vladimir Turina.

Hrvatski muzej arhitekture HAZU – Edicija Architectonica 10 Zagreb, 2020.

Str. 168, ilustrirano; literatura, izvori, popisi, indeks, životopisi
[30/24 cm; kolor, meki uvez; dvojezično hrv/engl]

Urednica: Borka Bobovec
Recenzenti: Andrija Mutnjaković, Zlatko Karac

Lektura: Maja Silov Tovernić
Prijevod na engleski: Neda Borić
Dizajn i prijelom: Nina Ivanović
Tisak: Tiskara Zelina d.d., Sveti Ivan Zelina

ISBN 978-953-347-350-5
CIP 001066021 [NSK Zagreb]

Izniman opus arhitekta Borisa Magaša, unatoč dobro sačuvanoj ostavštini, nikada nije sustavno i cjelovito izlagan pa zasad ne postoji ni katalog, ni monografija njegovih radova, što je za života sam autor dosljedno odbijao, čak i u svome posljednjem intervjuu: „Meni to ne treba, ja cijeli život samo radim svoj posao. Kao dobitnik *Velike nagrade Zagrebackog salona* stekao sam pravo realizacije izložbe. Ja sam to odbio. Jednostavno nemam potrebe za tim, a i ništa mi nije dovoljno dobro da pokažem javnosti, jer onoga trenutka kada je djelo napravljeno, već ga je vrijeme prešlo.”

Arhitekt Magaš u svojoj se prvoj stvaralačkoj fazi primarno afirmirao kao projektant paradigmatičkih hotelskih sklopova na jadranskoj obali ('Solaris' kod Šibenika, 1967.-1968.; 'Haludovo' u Malinskoj na otoku Krku, 1969.-1972.), gdje arhitektonski izričaj temelji na elementima mondrianovske estetike pravokutnih i kvadratnih formi te lebdećih bijelih volumena ostvarenih kroz veliko urbanističko mjerilo. Njegova su djela odavno prisutna u brojnim inozemnim publikacijama, u velikim sintezama – od Uda Kultermanna do netom objavljenoga petog izdanja *Modern Architecture* Kennetha Framptona, dok je u hrvatskoj strukovnoj bibliografiji velik doprinos u elaboraciji Magaševa opusa nedavno napravila dr. Ariana Štulhofer. Tema njezina doktorata (i poslije izvrsne knjige) bila je sportska arhitektura Zagreba, čime je započela sustavno proučavanje te tipologije u našem kontekstu. Tako je i sportsku arhitekturu akademika Magaša inicijalno obradila za znanstveni simpozij

posvećen njegovu stvaralaštvu održan u Karlovcu 2014. (prof. Štulhofer tada je bila i glavna urednica kongresnog zbornika), no uz kvalitetnu građu iz Muzeja arhitekture HAZU tema je u međuvremenu proširena u format znanstveno-umjetničke monografije koja cjelovito prezentira Magašev 'sportski opus' – od ranih studentskih radova iz 1953., do splitskog remek-djela na Poljudu i cijeloga niza recentnih projekata stadiona.

Knjiga je strukturirana kronološkim slijedom kataloških jedinica s uravnoteženom količinom teksta i atraktivnih ilustracija. Prikupljena vizualna građa, fotografije i originalni nacrti jednako su vrijedni kao i pisani dijelovi, a pojedini se slikovni materijali prvi put prezentiraju javnosti, što knjizi daje znanstvenu notu. Selektirano je 13 ključnih Magaševih projekata koji pokazuju da je unutar teme sporta dominantno bio projektant stadiona – od antologijske realizacije u Splitu, do neizvedenih projekata u Zagrebu (Jarun, Kajzerica), Rijeci i Dubrovniku (gdje projektira i bazen). Od toga značajnog broja projekata i nagrađenih natječaja u konačnici je realiziran samo jedan – poljudski stadion, kojem je posvećena posebna pozornost, osobito genezi ideje te cijelome nizu natječajnih i poslijenatječajnih rješenja koja su prethodila realizaciji, pri čemu knjiga završava upravo autorovim prijedlogom rekonstrukcije vlastita djela s projektom zatvaranja stadionske školjke iz 2006. godine.

Uz katalog, knjigu 'nose' i vrijedni sintezni tekstovi poput predgovora Andrije Mutnjakovića te uvodnih i zaključnih studija Ariane

Štulhofer i koautora Hrvoja Vukića, mladoga građevinskog inženjera čiji je doprinos u tumačenju Magaševih konstrukcijskih rješenja vrlo bitan. Kasniji projekti Borisa Magasa, od 2000-ih do njegove smrti, prikazani kroz brojne 3D vizualizacije pokazuju tendenciju ka gotovo futurističkim oblicima, s konstruktivnim rješenjima teško izvedivim u tadašnjim hrvatskim okvirima, a tehnološka su ograničenja i inače bila Magašev problem jer je ambicioznim idejama i zahtjevnim formama uvijek bio ispred svojega vremena i limita lokalnih građevinskih mogućnosti.

Valja istaknuti da je ova knjiga vrlo aktualna i za trenutačnu zagrebačku situaciju jer se upravo diskutira o gradnji novoga 'nacionalnog stadiona', pa mlade generacije arhitekata – koje nisu imale prilike slušati Magaša kao iznimnog profesora ili živjeti u vrijeme nastanka njegovih remek-djela – na ovaj način u trajno nasljedstvo dobivaju uredno i bogato opremljen preglednik njegove sportske arhitekture i jedinstvenoga projektantskog prosede. Publikacija Ariane Štulhofer i Hrvoja Vukića prva je uzorna monografija jednoga dijela opusa Borisa Magasa – segmenta posvećenog sportskoj arhitekturi, što je dobar poticaj i metodološki model za obradu i publiciranje drugih važnih tipoloških skupina njegove arhitekture, od obrazovno-odgojnih ustanova do sakralnih gradnji i najistaknutije grupe hotelsko-ugostiteljskih objekata. Posebna je vrijednost knjige dvojezičnost, što omogućava da djela jednoga od nesumnjivo najvećih hrvatskih arhitekata uopće budu dostupna i inozemnim čitateljima.